

Dvojí tvář Ukrajiny: Černobylská katastrofa a okouzlený svět ukrajinského Polesí a Zakarpatí

Mgr. Andrea Preissová Krejčí, Ph.D.

Mgr. Jana Máčalová

Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta

Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie

Výzkumný projekt

- Projekt v rámci studentské grantové soutěže 2013-2015:
Mýty a pověry v každodennosti obyvatel ukrajinského Polesí a Zakarpatí
- Cíl výzkumu: Zmapovat dodnes živé myticko-pověrečné představy tamějších obyvatel projevující se v jejich každodenním životě.

Harmonogram realizace projektu

Období	Činnost
březen – červen 2013	Přípravná fáze výzkumu, rozvíjení teoretických znalostí a metodologických dovedností řešitelského týmu
červenec - srpen 2013	První fáze realizace výzkumu – oblast Polesí, zpracování získaných dat, metodologické upřesnění realizace výzkumu
září 2013	Druhá fáze realizace výzkumu – oblast Zakarpatí
říjen 2013 – červen 2014	Zpracovávání získaných dat, přepisy a překlady, průběžná analýza
červenec 2014	Třetí fáze realizace výzkumu – oblast Zakarpatí
srpen – prosinec 2014	Zpracovávání získaných dat, přepisy a překlady, analýza a interpretace, tvorba hlavních publikačních výstupů
leden – únor 2015	Vydání kolektivní monografie, finalizace publikačních výstupů

Dvojí tvář Ukrajiny

- Jeden z posledních „okouzlených“ světů na území Starého kontinentu.
- Negativní dopad moderních technologií na životní prostředí.

Černobylská katastrofa

- Jaderná elektrárna byla **zkonstruována u řeky Pripjať, 15 km severně od města Černobyl**, po kterém je pojmenována. Obec Černobyl byla do roku 1986 historickým regionálním centrem a obývalo ji cca 13 000 obyvatel. Avšak nejbližším městem byla **asi 2 km vzdálená Pripjať. V tomto „sídlištním městě“ žilo na jaře roku 1986 přibližně 50 000 obyvatel.**

Metodologie výzkumu

- Antropologický terénní výzkum, kvalitativní metodologie sběru i analýzy dat.
- Narativní výzkum – kombinace narativního a polostrukturovaného rozhovoru.
- Do analýzy zahrnuto celkem 61 rozhovorů (20 z Polesí, 41 ze Zakarpatí).

Analýza dat

- Analýza pomocí techniky otevřeného kódování, kategorizace, tvorba osy příběhu.
- Ústřední kategorie:
 - konflikt čisté a nečisté síly,
 - lidové léčitelství a čarodějnice,
 - prokletí a uhranutí,
 - duše mrtvých a revenantství,
 - mytologické postavy – domovyci,
 - mytologické postavy – rusalky,
 - mytologické postavy – čerti a jiná „strašidla“.

Výsledky výzkumu

- Víra v lidové léčitelství, lidovou magii a další pověry nejde ani proti hlubokému náboženskému přesvědčení, ani proti každodenní náboženské praxi, a to bez ohledu na příslušnost ke konfesi.
- V lidovém myšlení obyvatel tradiční Ukrajiny myticko-magické představy přetrvávají do dnešních dní, a nikoli ve zkostnatělé folkloristické podobě, ale tyto víry a s nimi spojené praktiky jsou přítomny v každodennosti tamějších obyvatel, a tedy lze rozpoznat zřejmý vliv těchto představ na jejich životní postoje, hodnoty, názory i jednání.

Děkujeme za pozornost

Běžnou součástí paradigmatického pohledu na svět části obyvatel ukrajinského Polesí i Zakarpátí je jeho rozdělení na svět ovládaný jednak čistou, jednak nečistou silou. Ačkoliv magicko-pověrečné představy a víra nereprezentují v soudobé ukrajinské společnosti mainstreamové myšlení, přítomnost čisté a nečisté síly se stala v naší interpretaci centrálním jevem, neboť se projevuje ve všech kategoriích, jež vzešly z našeho výzkumného šetření. Nadpřirozeno, věroučné systémy a přesvědčení, se z představ většiny postosvícenských Evropanů vytratilo, skutečnost již většina z nás nezakouší jako kouzelný svět, který ovlivňuje magické síly, čarodějové, démoni či jiné personifikované duchovní síly. Čarodějnictví, duchové, předkové, nadpřirozené bytosti, čary a kouzla jsou přijatelné pro „přírodní národy“, které mají „okouzlený“ světový názor. Pro většinu z nás je svět zaplněn logickým myšlením, racionalitou a volbou, je „odkouzlený“, neboť vývoj vědy skoncoval s magií i s náboženstvím. Proto do značné míry kouzlu stále podléhající svět ukrajinského Polesí a Zakarpátí nabízí strhující možnosti, jak nahlédnout do minulosti, která však v proměněné podobě dřímá v každém z nás.

MÝTY A POVĚRY V KAŽDODENNOSTI OBYVATEL UKRAJINSKÉHO POLESÍ A ZAKARPÁTÍ

Andrea Preissová Krejčí
Jana Máčalová
Jasna Skotáková
(eds.)

MÝTY A POVĚRY V KAŽDODENNOSTI OBYVATEL UKRAJINSKÉHO POLESÍ A ZAKARPÁTÍ
Andrea Preissová Krejčí, Jana Máčalová, Jasna Skotáková (eds.)